

Congresverslag

De 2005 meeting van de International Academy of Sex Research.

Ine Vanwesenbeeck

De 31e jaarlijkse bijeenkomst van de International Academy of Sex Research vond dit jaar plaats in Ottawa, Canada. Gastheer was Paul Fedoroff, een Canadese psychiater die voornamelijk werkzaam is op het gebied van de forensische seksuologie. Met slechts 120 inschrijvingen was de opkomst wellicht aan de lage kant, maar het programma was gevarieerd en iedereen was het er over eens dat de kwaliteit van de presentaties over het algemeen goed was. In totaal hebben 40 sprekers plenair het woord genomen, in symposia, 'invited lectures', het 'presidential address' (door Melissa Hines) en, voor het eerst dit jaar, in 'brief communications'. Daarnaast was er zoals gewoonlijk een levendige posteressie. In dit verslag worden kort enkele highlights besproken.

Gastland Canada

Traditioneel biedt het openingssymposium een overzicht van de seksuologie in het gastland. Gezien de status van Canada (en van de gastheer) op het terrein van de daderhulpverlening was het niet verrassend dat twee van de vier presentaties dat terrein betroffen. Beide presentaties waren echter beperkt tot een puur beschrijvende lofzang op de Canadese situatie en waren bovendien deels overlappend. Het meest interessant in dit symposium was een presentatie van Lori Brotto over de positieve ervaringen met een psycho-educatief programma bij vrouwen met gynaecologische kanker. Het programma had gunstige uitkomsten voor wat betreft seksueel verlangen, opwinding en satisfactie, waarbij vooral de bevordering van zelfbewustzijn - 'mindfulness' - tijdens seksuele ervaringen effectief leek. Ook aardig was de ondersteuning die Anthony Bogaert in dit symposium aanvoerde voor de theorie van (de eveneens Canadese) Ray Blanchard. Blanchard is de man achter de observatie dat mannen met meer oudere broers vaker homoseksueel zijn, oftewel homoseksuele mannen beduidend meer oudere broers blijken te hebben. In zijn verhaal droeg Bogaert aan dat dit gegeven biologisch van aard moet zijn. Hij vond namelijk dat homoseksualiteit alleen door het aantal biologische oudere broers (met dezelfde moeder) werd voorspeld, ongeacht of er sprake was van gezamenlijke opvoeding, maar niet door andere 'sibling characteristics' zoals het aan-

tal niet-biologische broers waarmee men is opgevoed. Een verklaring zou kunnen zijn dat moeders een fysiologisch 'memory for male births' hebben, waarbij er zich vanwege een accumulatie van bepaalde antistoffen bepaalde prenatale effecten voltrekken bij later geboren jongetjes. Over de antistoffen of effecten die het hier precies betreft, blijven we voorlopig in het ongewisse.

Seksonderzoek in VS-media

Julia Heiman, de nieuwe directeur van het Kinsey Institute, was met een 'carte blanche' uitgenodigd om een lezing te komen geven. Zij koos ervoor om zich te buigen over de problemen rond het imago en de status van het seksonderzoek in de media en bij het grote publiek. Met name voor de VS signaleerde ze veel foutieve informatie over de 'abstinence-only' programma's en veel onwetendheid bij journalisten; ze bracht de zorgwekkende ontwikkeling onder de aandacht dat het Amerikaanse congres en staatsoverheden soms tegen het wetenschappelijke (peer-review) proces in fondsen aan studies ontzeggen omdat zij ze moreel onacceptabel vinden; en ze filosofeerde wat over het feit dat seksonderzoekers juist doordat ze seks een publiek onderwerp maken, de basale opvatting over seksualiteit als privé-aangelegenheid onder druk zetten. Met oplossingen kwam ze niet echt, behalve dat ze enig soelaas verwachtte van trainingen voor journalisten en studies naar het extreme conservatisme dat seksonderzoekers het werken moeilijk maakt. Wie het werk van Heiman beter kent hoopt wellicht, met mij, dat ze de volgende keer weer 'gewoon' over seksueel (dis)functioneren bij vrouwen spreekt...

In een symposium over 'lesbians, gays and transsexuals as moms and dads' trof mij vooral de studie van Randi Ettner & Tonya White naar de aanpassingsproblemen van kinderen van man-naar-vrouw transseksuelen. De spreekster benadrukte allereerst dat bij benadering driekwart van deze transseksuelen kinderen heeft, maar dat hun kinderen geen 'coping template' ter beschikking hebben om met de transitie van hun ouder om te kunnen gaan. De onderzoekers spraken met 55 transseksuele ouders en met een kwart van hun kinderen. Ze onderzochten de hypotheses dat met name het ontbreken van conflict tussen de beide ouders, sociale steun in de bredere familie en openlijke gesprekken van het kind met vriendjes, de algemene (emotionele, sociale) aanpassing bij het kind zouden bevorderen. Alhoewel deze aspecten van enig belang waren, bleek de aanpassing van het kind op de lange termijn vooral gebaat te zijn bij een goede relatie tussen het kind en de 'transitioning parent' op het moment van de geslachtswisseling. Een relatief jonge leeftijd van het kind op het moment van de transitie bleek ook een beschermende factor.

Prenatale hormoonspiegels en gendergedrag

Melissa Hines gaf in haar 'presidential address' een overzicht van haar eigen werk op het terrein van de ontwikkeling van genderspecifiek gedrag en ging met name in op prenatale invloed van hormoonspiegels. Op basis van een serie eigen onderzoeken kwam ze tot de conclusie dat een relatief hoge blootstelling aan androgenen, met name testosteron,

bij meisjes bepaalde vormen van masculien gedrag bevordert (zoals de voorkeur voor jongensachtige spelletjes en andere activiteiten), maar op andere gender aspecten (zoals gender identiteit of ruimtelijke vaardigheden) niet van invloed blijkt te zijn. Hormonale invloeden op gender(a)typisch gedrag en vaardigheden bij jongens staan nu hoog op haar toekomstige onderzoeksagenda.

Geur en feromonen

In een symposium over 'olfactory modulation of sexual function' beviel mij vooral de presentatie van Martha McClintock over de feromonale effecten van moedermelk. Het blijkt dat blootstelling aan de 'geur' van moedermelkextracten niet alleen de menstruele cyclus van andere vrouwen kan beïnvloeden, maar ook hun seksuele motivatie kan bevorderen in die zin dat ze meer seksueel verlangen en fantasieën rapporteren. De idee is dat het evolutionair functioneel moet zijn (geweest) dat lacterende vrouwen andere vrouwen stimuleren tot zwangerschap en reproductie. Het effect toonde zich bovendien op verschillende wijze bij vrouwen mét en zonder partner: vrouwen met een partner rapporteerden vooral toegenomen seksueel verlangen, terwijl vrouwen zonder partner vooral een toename in seksuele fantasie lieten zien. Hiermee benadrukte McClintock het belang van de sociale context in verband met de onbewuste, differentiële effecten van feromonen. Effecten lijken zich alleen (of eerder) voor te doen als het neuroendocrine systeem in de hersenen deze ondersteunt.

Short communications

In de nieuw geïntroduceerde 'short communications' presenteerden acht 'jonge' onderzoekers recent onderzoek. Twee presentaties worden kort belicht. Ten eerste die van Kimberley Payne et al., een medewerkster van Yitzchak Binik, een Canadese expert op het gebied van vulvaire pijn. Payne versloeg een studie naar de relatie tussen opwinding en genitale sensaties bij 'gezonde' vrouwen en vrouwen met VVS. Aanraking wordt in het laboratorium van Binik uitgevoerd met in dikte oplopende, buigzame kunststof draadjes, die de minste ervaring van pijn kunnen signaleren. De basiswaarden voor gevoeligheid voor aanraking en pijn waren in deze studie (logischerwijze) hoger voor vrouwen met VVS, maar blootstelling aan een erotische stimulus bleek in beide groepen de gevoeligheid voor aanraking en pijn te verhogen. Alle vrouwen worden dus kwetsbaarder voor pijn tijdens genitale opwinding, maar voor met name vrouwen met VVS kan dit extreem vervelende consequenties hebben. Fysiologische maten van opwinding verschilden overigens niet tussen de twee groepen, maar de vrouwen met VVS rapporteerden minder mentale opwinding - ongetwijfeld samenhangend met hun grotere angst en waakzaamheid voor pijn. Een tweede interessant kort bericht kwam van Dennis Fortenberry, die verslag deed van een studie naar de relatie tussen het gebruik van de anti-conceptiepil, stemming en seksuele interesse ('feeling sexual') bij adolescente meiden. 209 meiden vulden wekelijks dagboekjes in, waarin stemmings- en seksuele aspecten in kaart gebracht werden. Zoals te verwachten, nam de seksu-

ele interesse toe met de leeftijd. Bij meiden die consistent de pil gebruikten was deze toename echter kleiner. Pilgebruik was niet gerelateerd aan veranderingen of schommelingen in seksuele interesse die niet leeftijdsgebonden waren en evenmin aan een negatieve of positieve stemming. Dergelijke veranderingen hangen waarschijnlijk met andere, bijvoorbeeld partnergerelateerde, factoren samen. Conclusie is dan ook dat consistent pilgebruik in de adolescentie bij de betrokken meiden niet gerelateerd is aan periodieke schommelingen in seksuele interesse, maar wel remmend werkt op de leeftijdsgebonden toename in 'feeling sexual'.

Slotlezing door Holstege

De slotlezing werd verzorgd door 'onze eigen' Gert Holstege, die vertelde over zijn PET studies van het mannelijk en vrouwelijk orgasme, waarschijnlijk bij veel TvS-lezers wel bekend. Hij legde vooral nadruk op zijn bevinding dat bij vrouwen het orgasme in het brein vooral een deactivering laat zien. Een deactivering kan wijzen op het feit dat er bij een orgasme een 'really letting go' optreedt, met een vermindering van allerlei negatieve emoties zoals angst. De bevindingen bij de mannen wijzen dan weer meer in de richting van een breinactivering. In de wereld van de PET is er echter meer en meer terughoudendheid om deactivering echt te duiden. Holstege relativeerde zelf door te stellen dat de metingen bij de mannen methodologisch minder goed werden uitgevoerd dan deze bij de vrouwen en concludeerde daarom dat we dus nog even voorzichtig moeten zijn met stellige conclusies over het sekseverschil.

In 2006 zal de jaarlijkse bijeenkomst van de Academy plaatsvinden aan de VU in Amsterdam. Gezien de kwaliteit van de Academy meetings, zou ik de lezers zeker aanraden deze bij te wonen.

Dr. I. Vanwesenbeeck, psycholoog, hoofd onderzoek
RutgersNissoGroep, Utrecht.

Ontvangen: 26 augustus 2005; Geaccepteerd: 7 september 2005.